

Het nieuwe paviljoen van ABN Amro op de Zuidas heet 'Circl', maar het is niet rond. Het is hartstikke rechthoekig, met twee verdiepingen en een openbaar toegankelijke daktuin. Wat er wel rond aan is, is de gedachte erachter: dit moet een etalage worden voor circulair bouwen, de overtreffende trap van duurzaamheid. En de bank wil zelf het goede voorbeeld geven.

In het circulaire denken bestaat afval niet. Producten, en gebouwen, moeten zo gemaakt dat de grondstoffen steeds opnieuw kunnen worden gebruikt. „Waar mogelijk is in Circl gebruik gemaakt van eerder gebruikte materialen, met de bedoeling dat ze hierna nogmaals kunnen worden gebruikt”, zegt Petran van Heel, als architect opgeleid aan de TU Delft en nu werkzaam bij de Sector Bouw van ABN Amro.

Eigenlijk lag er al een plan klaar voor een paviljoen in de stijl van het hoofdkantoor, zeg maar *corporate chic*. Maar vanuit de eigen geleiden van ABN Amro werd geaangeerd voor iets wat dichterbij de doelstellingen van de bank ligt. En bij de tijdsgeest.

Vermalen spijkerbroeken

Al lopend door het gebouw volgen de voorbeelden van circulair bouwen elkaar in razend tempo op. Het hout en aluminium van de gevels is aan elkaar geklikt, zodat alles weer demontabel is, zonder vervuiling door purschuim of lijm. Projectarchitect Hans Hammink van architectenbureau Cie.: „Het hoofdmateriaal van de gevel, en ook van de kolommen en de balken, is hout. De levenscyclus van de dragende constructie wordt geschat op dertig jaar. De leverancier moet daarna het hout kunnen ophalen, om het opnieuw te gebruiken. Dus moeten wij het ontwerp zo maken, dat het eenvoudig in onderdelen uit elkaar te halen is.”

De groene gevel tegenover het hoofdkantoor is bedekt met 4.200 planten die in bakjes van gerecyclede plastic groeien. Het hout van het parket is door het bedrijf New Horizon 'geooogst' uit zeker vijftien verschillende 'donorgebouwen', waaronder de bar en barkrukken van voetbalclub TOP Oss, een bowlingbaan en vlonders van een dakterras in Antwerpen.

Overall waar je kijkt vind je een verhaal. De isolatie in het plafond is gemaakt van 16.000 vermalen spijkerbroeken, deels uit de kasten van ABN-collega's. Leidingen liggen in tweedehands draadgoten; ook de brandhaspels hebben een vorig leven gekend. De banken in het restaurant zijn hergebruikte bedden, bekleed met Brabantse koeienleer; de toonbank van de horeca in het souterrain rust op een blok oude kluisen uit het eigen depot van de bank. En het 'textielstuc' waarmee de muren van de vergaderkamers zijn afgewerkt, is gemaakt van ABN Amro bedrijfskleding van de hostesses en bewakers die tot een pasta zijn verwerkt, en aangebracht op een bedje van gerecyclede kunststof flessen. Een van Van Heels favorieten is de lift: „Die is niet van ons, die is nog steeds van Mitsubishi. Wij betalen per rit. Het gaat om gebruik, niet om bezit.”

Verdienmodellen

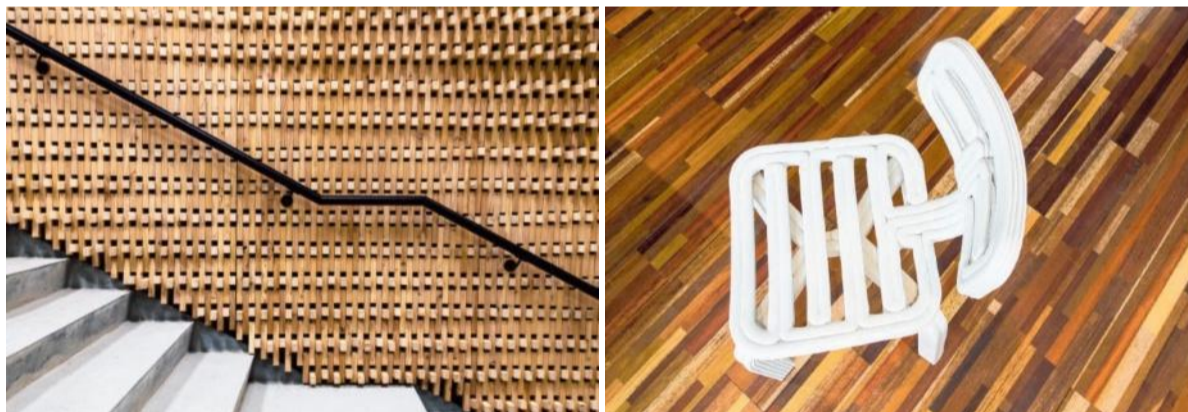
What's in it voor ABN Amro? Van Heel: „Wij kunnen de kennis die

REPORTAGE PAVILJOEN ABN AMRO

Parket van een afgedankte barkruk, isolatie van oude jeans

Het voorstel voor een nieuw paviljoen - in de stijl van het hoofdkantoor - lag al klaar, maar het ABN-personeel drong aan op een circulair gebouw. Zo verrees 'Circl' op de Zuidas. Door onze medewerker **Tracy Metz** Foto's **Remco Koers**

Circl wil een etalage zijn voor circulair bouwen: leidingen liggen in tweedehands draadgoten, de toonbank van de horeca rust op een blok oude kluisen.

we hebben opgedaan met de circulaire bouw delen met onze klanten. Zij vragen om die kennis. We willen als bank een voortrekkersrol spelen in de transitie naar een circulaire economie. *We're putting our money where our mouth is.*”

Circl heeft ook een buurtfunctie, zegt hij: op de stenige Zuidas is dit een trefpunt waar iedereen kan komen eten of een drankje halen. De daktuin is 24/7 open, de werken uit de kunstcollectie van de bank, die in het souterrain staat, zijn vrij te bezichtigen. Het paviljoen, 3.500 vierkante meter groot, is grotendeels voor publiek toegankelijk. In de grote ruimte op de begane grond zullen er allerlei evenementen plaatsvinden, van modeshows tot vergaderingen.

Het bureau DoepelStrijkers, dat voor het grootste deel van het interieur verantwoordelijk was, heeft hiervoor een 'bewegend interieur' gemaakt, zoals Eline Strijkers en Chantal Vos dat noemen. „Er hangen aluminium elementen die op en neer kunnen schuiven, maar ook naar links en naar rechts”, zegt Strijkers. „Zo kun je razendsnel wisselen voor een flexibele programmering.” Circulariteit gaat volgens haar behalve over materialen, ook over hoe je bestaande materialen gebruikt - en dus over hoe je voorkomt dat je steeds weer nieuw bezit krijgt. Het souterrain is dan ook ingericht met historische meubels uit de depot, zoals bankkluisen, hergebruikte heden-daagse meubels, en vintage meubelen van Mass Modern Design uit Roosendaal. Die zijn ook nog te koop. „We wilden niet van elk 'gevonden' voorwerp zeggen: kijk wat je hier nog mee kunt!” zegt Chantal Vos. „Het moest een tijdloos, samenhangend beeld worden.”

Internationale trend

Met Circl omarmt ABN Amro de circulariteit - en die ziet er minder gepolijst uit dan bankiers zelf gewend zijn. Het hangt in de lucht: volgend jaar komt Triodos met zijn circulair gebouwde nieuwe kantoor door architect Thomas Rau. De overheid heeft bepaald dat Nederland in 2050 circulair moet zijn, en in 2030 moet de bouw al op de helft zitten. Daar is ook alle reden toe: in Nederland is de gebouwde omgeving een slokop die de helft van alle grondstoffen verbruikt en 40 procent van alle CO₂ uitstoot.

In de duurzaamheidsstrategie van ABN Amro is de circulaire economie - samen met het klimaat, mensenrechten en sociaal ondernemen - een van de vier speerpunten. Tot 2020 heeft de bank 1 miljard euro gereserveerd voor leningen aan circulaire projecten en wil het 1 miljoen ton minder CO₂ uitstoten. De bank verstrekt leningen voor het verduurzamen van woningen, en stelt als eis aan grote nieuwe kantoorgebouwen dat het ontwerp minimaal moet voldoen aan het keurmerk BREEAM Excellent om voor financiering in aanmerking te komen. De bank investeert in projecten als een groot energiepark met 21.000 zonnepanelen op het parkeerterrein van de TT in Assen, en steunt een bedrijf dat adviseert over duurzame sloop van schepen.

„Iedereen denkt dat een paviljoen als dit extra geld kost”, zegt Van Heel. „Maar moet je kijken wat we aan energie en grondstoffen besparen. We kijken niet alleen naar het hier en nu, maar naar de waardeketens over jaren. Daarmee is de cirkel weer rond.”